

۸ سال جنگل سوزی!

سوختن ۱۶۲ هزار هکتار از جنگل ها و مراتع کشور طی ۸ سال علاوه بر ۲۴۰۰ میلیارد زیان مالی، خسارت های جبران ناپذیری به همراه داشته؛ نبود مرکز ملی پایش آتش سوزی جنگل ها و ناوگان ضعیف اطفای حریق هوایی، پاشنه آشیل وضعیت کنونی است

سوختن جنگل های گچساران در روزهای اخیر، دوباره آتش بر جانمان زد؛ حادثه ای که گفته می شود بیش از ۴۰۰ هکتار از جنگل ها و مراتع استان کهگیلویه و بویر احمد را نابود و سهم ما از پوشش های جنگلی جهان را کمتر کرده است.

محیط زیست در آتش

آتش سوزی جنگل ها به یکی از خبرهای ثابت هفتگی در کشور تبدیل شده و انگار همین تکرارشدنش، آن را عادی و کم ارزش کرده است؛ اما اگر خسارت های ناشی از سوختن جنگل ها در یک دوره بلندمدت را مرور کنیم، در خواهیم یافت نه تنها با یک اتفاق عادی و کم ارزش مواجه نیستیم، بلکه با بحرانی روبه رو هستیم که خطری جدی برای کشور است. ابتدا باید تصویری جامع از سطح پوششی جنگل ها در جهان و ایران داشته باشیم و سپس به بررسی خسارت ناشی از آتش سوزی جنگل ها بپردازیم. ذکر این نکته هم لازم است که اطلاعات این گزارش مستند به آمار سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور و همچنین گزارش مرکز پژوهش های مجلس است.

۱۴ میلیون هکتار جنگل در ایران؛ جایگاه ۵۴ در بین ۱۹۳ کشور

در کل جهان حدود ۴ میلیارد هکتار جنگل وجود دارد که ۳۱ درصد مساحت خشکی های زمین را تشکیل می دهد. البته پراکندگی این جنگل ها متناسب نیست و ۵۴ درصد آن ها فقط در پنج کشور روسیه (۸۱۵ میلیون هکتار)، برزیل (۴۹۷ میلیون هکتار)، کانادا (۳۴۷ میلیون هکتار)، آمریکا (۳۱۰ میلیون هکتار) و چین (۲۲۰ میلیون هکتار) قرار گرفته و ۴۶ درصد دیگر معادل ۱/۸ میلیارد هکتار نیز در سایر کشورهاست. گزارش سال ۲۰۲۰ فائو (سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد) نشان می دهد ایران با ۱۱۱ میلیون و ۷۵ هزار هکتار پوشش جنگلی، به لحاظ بهره مندی از جنگل های جهان، جایگاه ۵۴ در بین ۱۹۳ کشور را داراست. البته سازمان جنگل ها، مساحت جنگل های کشور را ۱۴/۳ میلیون هکتار اعلام کرده و دلیل اختلاف ۳/۳ میلیون هکتاری آن با آمار فائو، تفاوت در تعریف جنگل از نظر سطح پوشش و ارتفاع درختان است.

۴۲ درصد جنگل ها در ناحیه رویشی زاگرس

حدود ۴۲ درصد جنگل های کشور در ناحیه رویشی زاگرس قرار دارد که از شمال غربی ترین نقطه کشور (استان آذربایجان غربی) شروع می شود و با امتداد تا غرب و جنوب کشور، مجموعه ۱۲ استان را در بر می گیرد. جنگل های سه استان شمالی هم حدود ۱۴ درصد کل جنگل های کشور است.

پایین بودن سرانه نسبت به جهان

به هر حال واضح است که سطح جنگل های موجود در کشور، چه بر اساس آمار فائو و چه بر اساس گزارش سازمان جنگل ها، پایین تر از متوسط جهانی است و سرانه جنگل برای هر ایرانی (۰/۲ هکتار)، تقریباً یک سوم سرانه جهانی (۰/۵۲ هکتار) است و این یعنی باید در حفظ و حراست از آن ها در برابر مخاطراتی نظیر آتش سوزی ها، تدابیر ویژه ای اتخاذ کرد.

هر سال یک درصد از جنگل های جهان می سوزد

طبق گزارش فائو، هر سال یک درصد از جنگل های دنیا آتش می گیرد و آن طور که سازمان جنگل ها اعلام کرده، میزان آتش سوزی جنگل ها در کشور ما، بسیار کمتر از این میزان است. هر چند همه ساله آتش سوزی های مهبی در برخی جنگل های جهان رخ داده است اما به نظر می رسد، این مقایسه جهانی، توجیه خوبی برای چشم پوشی روی این فاجعه محیط زیستی نباشد؛ به ویژه آن که طبق گزارش های رسمی، ۹۰ درصد این آتش سوزی ها علت انسانی دارد و قابل پیشگیری است.

بیش از ۱۷ هزار آتش سوزی در ۸ سال

همان طور که در جدول به تفکیک آمده است، در طول ۸ سال گذشته (از ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) و با احتساب دومه ابتدایی

امسال، بیش از ۱۷ هزار آتش سوزی در جنگل ها و مراتع کشور رخ داده که به ۱۶۲ هزار هکتار جنگل و مرتع ایران خسارت زده است. وضعیت استان های مختلف از نظر تعداد و میزان خسارت ها (طی سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۸) هم قابل تامل است: مناطق بحرانی به لحاظ تعداد آتش سوزی: به ترتیب استان های گلستان، کردستان، گیلان، فارس و خوزستان مناطق بحرانی به لحاظ وسعت آتش سوزی: به ترتیب استان های فارس، خوزستان، لرستان، کرمانشاه و کردستان

۲۴۰۰ میلیارد تومان خسارت نقدی

طبق گزارش های رسمی، به ازای هر هکتار عرصه جنگلی سوخته، ۲۱۱ میلیون ریال برای اطفای حریق هزینه می شود و احیا و بازسازی جنگل های سوخته هم ۲۴۰ میلیون ریال هزینه دربرداشته است. طبق اعلام سازمان جنگل ها، این آتش سوزی ها سالانه بیش از ۳۰۰ میلیارد تومان خسارت به بار می آورد و این یعنی در طول ۸ سال گذشته حداقل ۲۴۰۰ میلیارد تومان از اعتبارات کشور برای اطفای آتش سوزی ها و احیای جنگل های سوخته صرف شده است.

و دیگر خسارت های هولناک...

اما از خسارت های پنهان این حوادث هم نباید چشم پوشی کرد، خسارتی که به سادگی قابل جبران نیست: -تخریب جنگل ها و از بین رفتن پوشش گیاهی در مناطق دچار

حریق - در معرض تهدید قرار گرفتن معیشت جنگل نشینان، دامداران و حاشیه نشینان جنگل - به خطر افتادن حفظ ذخایر ژنتیک و تنوع زیستی گونه های گیاهی و جانوری - در معرض خطر قرار گرفتن و از دست رفتن جان مردم و ساکنان اطراف جنگل ها -تأثیر از بین رفتن جنگل ها در گرم شدن کره زمین و ...

چه باید کرد؟

این یعنی آتش سوزی جنگل ها و مراتع، در کنار سوزاندن درخت ها و علوفه ها، بسیاری دیگر از داشته های ما را با خود می سوزاند و بدون شک تداوم سوءمدیریت ها حجم سالانه این خسارت ها را بیشتر و بیشتر خواهد کرد. در حالی که راهکارهایی برای پیشگیری و مدیریت آن وجود دارد: ایجاد مرکز ملی پایش آتش سوزی منابع طبیعی، مشارکت مردم در حفاظت از منابع طبیعی با تدوین برنامه جامع آموزشی و ارتقای آگاهی عموم، به رسمیت شناختن حقوق عرفی جنگل نشینان، جلوگیری از تجاوز غارتگران به منابع طبیعی، تهیه نقشه پهنه بندی ریسک آتش سوزی در منابع طبیعی، تدوین طرح جامع مدیریت پیشگیری و اطفای حریق جنگل ها، تجهیز و ایجاد پایگاه های اطفای حریق به ویژه ناوگان اطفای حریق هوایی و ...

تعداد آتش سوزی جنگل ها و مراتع در ایران طی ۸ سال اخیر		
سال	تعداد آتش سوزی در جنگل ها و مراتع	وسعت آتش سوزی ها (هکتار)
۱۳۹۲	۱۸۹۳	۱۵/۴۳۷
۱۳۹۳	۲۰۴۸	۱۹/۶۸۱
۱۳۹۴	۲۰۷۱	۱۸/۱۶۹
۱۳۹۵	۲۲۹۸	۲۱/۵۱۱
۱۳۹۶	۱۷۸۰	۹/۵۹۵
۱۳۹۷	۱۳۳۷	۴/۹۴۶
۱۳۹۸	۲۵۴۷	۲۰/۹۴۲
۱۳۹۹	بیش از ۳۰۰۰	۴۸/۰۰۰
۱۴۰۰	۲۷۰ مورد (فقط در ۲ ماه فروردین و اردیبهشت)	۴۲۰۰
مجموع	بیش از ۱۷ هزار فقره آتش سوزی	۱۶۲/۴۸۱

نوع جنگل	مساحت (هکتار)	درصد
جنگل های شمال	ناحیه رویشی هیرکانی (خزری)	۱۳/۷
جنگل های خارج از شمال	ناحیه رویشی زاگرسی	۴۱/۹
	ناحیه رویشی ایرانی-تورانی	۲۸/۲
	ناحیه رویشی خلیج فارس-عمانی	۱۴/۸
	ناحیه رویشی ارسبارانی	۱/۴
مجموع	۱۴/۳۱۹/۰۶۳	۱۰۰